

Μετοῦλον. I po Strabonu l. c. i po Dionu Kasiju XLIX. 35, p. 486 Μέτουλον. Appianus ga zove glavnim gradom Japudije: ἡ τῶν Ἰαπόδων ἐστὶ κεφαλὴ; a o njegovom položaju kaže dalje, da je ležao u gori veoma šumovitoj na dva brežuljka, medju kojima uzka draga: κεῖται δὲ ὅρει σφόδρα ύλώδει, ἐπὶ δύο λόφων, οὓς δικιρεῖ χρόδρα στενη. I po Dionu l. c. τὴν μεγίστην σφῶν πόλιν. Stanovnici su se junački branili proti Augustu, koji u tom boju padom težkih dopade rana (po Dionu l. c. i Svetoniu c. 20 bje ustrieljen), ali mu napokon podlegli, te sami sebe i grad požarom sasvim uništili (a. u. c. 719). Mannert VII. p. 372: *ad vicum Metule*; Cellario II. 8, p. 107 i Reichard: *Motling ad Culpa fl.*; Kandler: *Czubar o iiiipresso*; Kiepert: *Medling*; Forbiger: *auf zwei Gipfeln eines steilen Berges am Fl. Colapis*; Smičiklas: *Mettilka*. Da je ležao uz Kupu, to nijedan nekaže L. Diefenbach piše (I. 98): »Der Name mag aus Gallien stammen, wo die Piktonen einen festen Ort Metul-um (jetzt Mesle) besassen«.

Ποστνοι, kao pleme japudsko a valjda i grad, spomenuti jedino od Appianusa, Augustu su se predali, ali po njegovu odlazku buduć se pobunili, budu od M. Helviusa nadvladani, te poglavice kažnjeni a ostali razprodani. (Nastavak sledi.) S Ljubić.

Starine rimske iz Mitrovice

nadošle nedavno u zem. arkeološki muzej.

Velezaslužni povjerenik nar zem. muzeja preč. opat i župnik u Mitrovici g. Pajo Miler poslao je prošlih dana arkeolog. muzeju u šest sanduka i naposeb starine, što je godine 1883 njeki poljak imenom Hytrek na državne troškove izkopao u Mitrovici. Pridodao je jednu krasnu larvu na mramoru, koju je nabavio za 10 for. i veledušno istomu muzeju poklonio veleč. gosp. Niko Tordinac onda kateketa na mitrovačkoj realci. Stajala je do sada užidana iznad ulazka svratišta Jelačića bana, a bje nadjena blizu bivše crkve sv. Dimitrije. Sastavljalja je ugao od pokrovca rimskega sarkofaga, koj je morao biti veoma lijepo basirilifi nakićen, buduće je ta larva uprav krasno izdjelana. Danas o tom sarkofagu nema ni ma koje viesti. Ne malo jih se žalivože iz Mitrovice odvuklo u Peštu i u Beč i inundje. Priloži k njoj g. Tordinac i jedan krasan komad konsole u Mitrovici našast.

Starine Hytrekom, kako se kaže, za pet mjeseca radnje i uz znatan trošak odkrite, ako je ovo sve, što se je izkopalo, onda su jamačno od slabašne vrednosti. Ta pako vrednost slabi sve više, ako se i to uvaži, što su neki bolji komadi muzeju darovani, a za njekih se znalo već prije Hytrekova izkapanja. Samo o ovih zadnjih zna se za stalno, gdje su nadjeni; o drugih nemamo nikakove vesti, pošto nije došlo na vidjelo niti nam je poznato ni ma koje izvešće o onom izkapanju.

Nabrojiti ćemo sve, što je ovamo došlo od strane g. Milera, da se zna i oceni.

Dragocjenosti barem za sada nema nikakove, a i nikakova predmeta u zlatu, u srebru i u novcu.

U *staklu*: nalazi se jedna bočica obična, dugim grlićem, doli na čunj, sa nejekoliko ulomaka nejasnih i bez vrednosti.

U *bukru*: dno jedne posudice sa tri druga komada nejasna.

U *pečenici*: 18 stranom cielih a stranom okrujenih svjetiljka, od kojih jedna sa nadpisom na dnu izvana *NERI*, dve sa *FESTI*, tri sa *FORTIS* (*EORTIS*), četiri bez nadpisa ali slikom na gornjoj strani izvana, i tri glasirane, koje su redje, jer glasiranje nije bilo poznato svuda po rimskom carstvu. — Dvie manjkave posude surove radnje i nejekoliko odlomaka neznatnih. — Jedna pločica sa krstom ✚. — 11 opeka sa raznim nadpisima ili pečati, u kojih su slova izbočita:

a. **LVII SCVRSACI F ARCVTIO**

Ova su sva tri ista, ali razno

II SCVRSACI F ARCVTIO F

manjkava. Prva dva duga su 0.21,

VRSACI F ARCVTIO F

šir. 0.2.

b. **IL ARCVTIO FIC**

Ilius Arcutio ficit. Imamo u jednom nadpisu

kod Mommsena C. I. L. III, str. 622, br. 5071: *ILIAE SVCCESSEAE*. Podpun. Dug je 0.13, šir. 0.2 $\frac{1}{4}$.

c. **FIGVLINAS PANSIANAS**

Podpun. Dug je 0.22, šir. 0.3 $\frac{1}{2}$.

d. Valjda *Nabar* natražke, ali su slova nejasna. Podpun. Dug 0.13, šir. 0.3. Vidi tab. IV. br. 1. Još jedan iztisak ali nejasna lika.

e. **EXER PAN INF**

Exercitus Pannoniae inferioris. Donosi Mommsen l. c. str. 472 isti pečat po Gruiću nadjen u Mitrovici. Poklonila ga je arkeol. muzeju častna gospoja Karolina Čačić. Podpun.

Dug 0.15 $\frac{1}{2}$, šir. 0.3.

f. Kao da je po sriedi *Robiani* natražke, ali su slova nejasna.

Podpun. Dug 0.20 $\frac{1}{2}$, šir. 0.3. V. tab. IV. br. 2.

g. **VINCENTIA** Čitaj natražke *Vincentia*. Izdao ga Mommsen l. c. str. 474 ali upravno. Onako nalazi se u »Inscrip. Monum. Rom. musei nat. in Budapest«, str. 171. Isti Mommsen veli o mjestu: *castellum fuit sine dubio et ipsum regionis Transalquincensis. Notitia* (Böcking) II. str. 96 ima *Tribunus Cohortis Vincentiae (Valeriae Ripensis)*. Podpun. Dug 0.12, šir. 0.2 $\frac{1}{2}$.

h. **SISC** *Siscia*, pečat običan u Sisku. Podpun. Dug 0.7 $\frac{1}{2}$, šir. 0.3. Vidi naše *Inscriptiones quae Zugabriae in museo nationali asservantur*, 1876, str. 32--33.

i. Valjda natražke **LEG IIII H CAST** naime *Legio IV hispanica castrensis. Castrensis*, neobičan izraz, možda s toga uporabljen, što je ona dugo u taborih bivala. U naših spomenicih više put spomenuta. Pečat podpun. Dug 0.19, širok 0.3 $\frac{1}{2}$. Vidi tab. IV. br. 3.

k. **F · C · SAS** Pečat veoma manjkavo udaren, te jedva se njeka slova i to ne sasvim jasno izim dva zadnja razaznaju. Podpun. Dug 0.13 $\frac{1}{2}$, širok 0.2 $\frac{1}{2}$.

l. Monogram, valjda isti kao kod Mommsena l. c. str. 475, br. 13, koj ga netumači. Podpun. Visok 0.4 $\frac{1}{2}$, širok 0.3 $\frac{1}{2}$. Vidi tab. IV. br. 4.

Šest opeka sa razuimi nadpisi ili pečati, u kojih su slova dubčasto izražena:

a. Čini se s početka Legio IIII, a ostalo je nejasno. Pečat podpun. Dug 0.19, širok 0.2 $\frac{1}{2}$. V. tab. IV. br. 5.

b. **LEG VI.** Valjda **LEG VI H(ispana)**, koja je i u ovih stranah stanovala (Mommsen l. c. p. 472, n. 3754). Pečat manjkav desno. Dug 0.9, širok 0.2.

c. **M A C** Podpun. Dug 0.9, širok 0.3 $\frac{1}{2}$.

d. **VM** Samo ulomak, te i ova dva slova nepotpuna.

e. Ploča u tri komada ali podpuna. Nadpis je u kursivnom pismu izrazen, kao na sličnih opekah u Sisku nadjenih (V. naše *Inscriptiones*). Po svoj prilici čita se ovako:

pro(b)inus ae

neas procudius

cons(i)dius itas(iaas?)

Duga 0.41, široka 0.27 $\frac{1}{2}$, debela 0.6 $\frac{1}{2}$. V. tab. IV. br. 6.

f. Slovo s, koje obuzima mal ne svu visinu ploče, te je visok 0.34.

U *kamenu*: glava Jupitera, veoma nespodobna, pošto joj prednja strana, t. j. lice, silno nagrdjena. — Odlomak od mramorne table, na kom u rilifu dvie gole osobe stojeće, obične radnje — 18 komada od gradjevnih ukrasa.

Osim toga ima kamenitih komada sa pismom. Od ovih jedva tri su sa podpunim nadpisom, i to odprije na svjetlo izdana; ostali su pako ulomci, višeput od nikakove vrednosti.

Br. 1 do 11. Ulomci su nejasni. V. tab. IV. br. 7—17.

Br. 12. Razaznaje se jasno u prvom redku rieč *cuneus*, a u drugom *Sirm.* V. tab. IV. br. 18. Glede rieči *cuneus* piše Böcking u *Notitia dignitatum etc.* I. 210: »Cuneum Latini scriptores peditum multititudinem (in cunei formam redacta) dicere soliti sunt, sed innumeris locis in libro nostro *Equitum cunei* memorantur«. I jamačno *cuneus* pokazuje se ondje kao osobita konjanička četa u rimskoj vojski. U tom smislu stavlja ista *Notitia* pod zapovied *Ducis Pannoniae* (l. c. II, 91): »Cuneus equitum Scutariorum Cornaci — Cuneus equitum Dalmatarum Teutiborgio — Cuneus equitum Promotorum Cuccis« itd., te isti Böcking dodaje na drugom mjestu (l. c. II, 664): »Caeterum per se satis manifestum est hanc Notitiam cunei vocabulo ad equitum certum numerum designandum uti, qui quantus fuerit, definiri non potest«; te nepristaje uz Pancirola, koj veli, da je svaki *cuneus* sastavljen bio od 100 konjanika. Rieč pako *SIRM* bez dvojbe znači *Sirmium*.

Br. 13. Drugi redak: *hic posita*, a u trećem ono *m* po svoj prilici znači *memoria*. V. tab. IV. br. 19.

Br. 14—15. Ulomci su nejasni. V. tab. IV. br. 20—21.

Br. 16. *EST KALO ET DIMISIT ELLAM SAE / SSIME* Sve naokolo manjkav nadpis osim na koncu trećeg redka. Prvi redak možda se čita ovako: (*deposita*) *est kalendas o(ctobris)*. Drugi je sasvim jasan: *et dimisit*. Ono *ellam* u trećem moglo bi se možda izpuniti sa *puellam*. Slovo *E* u *SAE* ozdola je nepotpuno, te bi to moglo biti i *F*, ali rieči počimajuće sa *SAF* nema nikakove u *Forcelliniu*, te se čitati mora *SAE*, *saeulum*, *saepe etc.* Ulomku četvrtoga redka odgovara li *sanctissime*?

Br. 17—18. Ulomci su nejasni. V. tab. IV. br. 22—23.

Br. 19.

O	O	R	D	N
VS	.	T	F	Q V R
V I V S				
M P				

Nadpis lievo i doli manjkav.
U prvom redku **ORD N** vierojatno
znači *ordinis nostri*. U drugom **vs**
je dočetak prezimena. Što sledi
za njim čitaj: *Titi filius Quirina*. Za *tribus Quirina* u Sirmiumu
svjedoče nam dva nadpisa kod Mommsena (C. I. L. III, n. 3685,
4491). Ono **VIVS** u trećem redku mjesto **VIVVS**, čemu ima primjera
u nadpisih. U četvrtom redku **M P** po svoj prilici znači *memoriam
posuit*.

Br. 20 – 21. Ulomci su nejasni. V. tab. IV. br. 24 – 25.

Br. 22.

A	—	N	O	R
RONIA P				

Sve naokolo manjkav osim doli,
te ono bi se izpuniti moglo . . . *an-*
nor(um) . . . (*Tu*)*ronia p(osuit)*). Ime *Turus* dolazi u naših nadpisih.

Br. 23.

V	C	
E	N	T
MOTH		
<u>PARENTES</u>		

Nadpis sve naokolo manjkav
osim doli.

Br. 24.

X	ω		
O	C	V	S
NILLEEST			

Samo desno i doli podpun, ali
može se ovako popuniti: **A X ω-**
(*hic l)ocus — (Petro)nille est*.

Br. 25. Ulomak nejasan. V. tab. IV. br. 26.

Br. 26.

OC	LOCO	·	P
NO			
C E N S I			

Nadpis sve naokolo manjkav.

Možda se čita: . . . (*in h)oc loco ·*
p(ositus) . . . — . . . (*in)nocens i* . . . Drugi redak s dolnje strane
odbijen.

Br. 27.

E	R	V
O		

Nadpis manjkav lievo i doli.

Br. 28 – 29. Ulomci nejasni. V. tab. IV. br. 27 – 28.

Br. 30.

ES
AVOS
M S O L A
MERITO
RVS · VDTI
D P

Samo desno podpun. U drugom redku
avos, u trećem *sola(men)*, u četvrtom
merito, ali sve ostalo nejasno i manjkavo.

Br. 31.

D	VODE
TOT	

Sve naokolo manjkav.

Br. 32 – 33. Ulomci nejasni. V. tab. IV. br. 29 – 30.

Br. 34.

Samo desno podpun: Čita se: *ita est — (mem)oria*. Izdao ga Mommisen l. c. III, p. 1040, n. 6448.

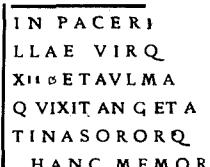
Br. 35. Sve naokolo nepotpun. U drugom redku (*max)imus pat(er)*), u trećem (*lu)picina mate(r)*), a ostalo nejasno. V. t. IV. br. 31.

Br. 36.

ARE IPSO	<i>are ipso</i>
UIT SUPE	<i>vit supe</i>
NON DIMI	<i>non dimi</i>
AITEM DE	<i>m item de</i>
AASI URSCINUS	<i>masi Ursicinus</i>
CE ANN	<i>ce ann</i>

Podpun samo desno.

Br. 37.

Podpun samo gori i lievo,
i u dva komada razstavljen.

Br. 38. Ulomah nejasan na ploči br. 37 otraga. V. tab. IV.
br. 32.

Br. 39.

Lievo manjkav.

Br. 40.

Lievo manjkav. Izdao ga Mommisen l. c. III, p. 1040, n. 6449.

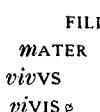
Br. 41. Ulomak nejasan. V. tab. IV. br. 33.

Br. 42.

D.	<i>D(iis) (Manibus)</i>
AVRELIA V	<i>Aurelia v(iva fe)</i>
CIT MEM	<i>cit mem(oriam mar)</i>
ITO AVR	<i>ito Aur(elio . . .)</i>
VETRA	<i>vet(e)ra(u)o)</i>
ANOS	<i>anos</i>

Podpun samo lievo.

Br. 43.

Sve naokolo manjkav.

Br. 44.

Na jako debeloj ploči, sve naokolo manjkava. Krasna slova.

Br. 45—48. Ulomci nejasni. V. tab. IV. br. 34—37.

Br. 49. *Ptica a X (ω)*

M · I V V I N I A I

C O N S T A N T I A N

q · V I X I T A N N

S I T I N P A C E

Sve naokolo manjkav.

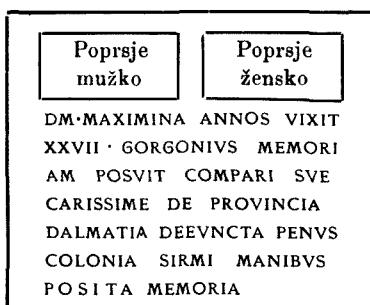
Br. 50—54. Ulomci nejasni. Zadnji iz kasnije dobe. V. tab. IV. br. 38—42.

Br. 55.

T E S P O S I V E R V^L
N T E T L I E A V R E L I E
E L O R E N T I N A Q
V E V I X I T A N N
V D I E S I X · V I I I

Izda ga Mommsen l. c. III,
p. 1040, n. 6442. U drugom
redku mjesto ET stav ja fi, ali
je na kamenu onako. I zadnji
mu redak ovako: V D I E S I XVII.

Br. 56.

Ovaj je nadpis izdan najprije u Viestniku našega muzeja g. 1870, str. 165 (Mommsen l. c. III, p. 1040, br. 6441).

Br. 57.

A X ω
 E C O A R T E M I D O R A F E
 C I V I V A M E M E M O R I
 A M A D D O M N V M
 S Y N E R O T E M I N T E
 R A N T E M A D D E X T E
 R A M I N T E R F O R T V N A
 T A N E M E T D I S I D E R I V M
 A X e ω

Izdali smo ovaj nadpis u Viestniku 1883, str. 19, gdje su se uvukle tri tiskarske pogriješke, naime u trećem redku izpušćeno je prvo ME, u četvrtom dominum mij. dominum, a u osmom desiderium mij. disiderium.

Br. 58.

α χ ω

*ego a u r ELIA · AMINIA PO
sui t ITVLVM VIRO MEO
L SANCTO EXNIOV · PRTEC
BENEMERITVS QVI VIXIT
ANN · PL · M L · QVI EST DEFVN
TVS CIVIT · AQVILEIA · TITVLVM
POSVIT AD BEATV SYNEROE MA
RTVRE ET INIANE FILIAM
SVAM NOMINE VRSICINA
QVI VIXIT ANNIS · N · III*

Izdali smo ga u Viestniku gdje i prednji a malimi razlikami.

Br. 59.

DENE · STBEFLI

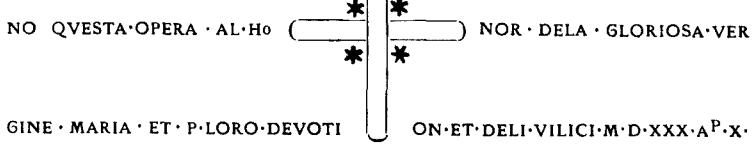
Prilažemo pečat na odlomku *olovnog* sarkofaga, koj posla u dar zemalj. nar. muzeju gori pomenuti g. opat Pavao Miler.

S. L.

Nadpis u Lukšiću (Castel Vitturi) kod Spljeta.

HIERONIMO · E NICOLO

VICTVRI FRA DELI · FECE

Spomenuti je nadpis na gornjem pragu *Gospe od Rozarija*, male crkvice, gotovo sada zapuštene u Lukšiću. Po svoj prilici ovo je nastarija matica u Lukšiću, jer se je i kašto prozvao po rečenjem *VICTVRI*. U ovoj je crkvići i njekoliko grobnica sa nadpisima.

Vid Vuletić-Vukasović.